

Praktisch Bedrijfsrecht

Noordhoff

Mr. J. W. J. Fiers, MBA
Mr. L. van Oosterhout

6^e editie

Praktisch Bedrijfsrecht

Mr. J.W.J. Fiers, MBA
Mr. L. van Oosterhout

Ontwerp omslag: G2K Brand Design Agency

Omslagillustratie: Istock

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of uitgever ontleen.

0 / 25

© 2025 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht, Nederland

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining niet toegestaan.

All rights reserved. Text and data mining not permitted.

ISBN(ebook) 978-90-01-04760-3

ISBN 978-90-01-04757-3

NUR 820

Woord vooraf

Voor iedereen die denkt dat het lastig is om een voet tussen de deur te krijgen bij een uitgever: dat valt best mee. In 2008 was ik werkzaam als docent Recht aan een bedrijfskundige opleiding op HAS Green Academy in Den Bosch. Voor het vak bedrijfsrecht gebruikte ik een boek waar ik niet zo tevreden over was. Het was gedateerd, er stonden oude voorbeelden in en het zag er niet naar uit dat er een herdruk zou komen. Ik zocht een boek over praktisch bedrijfsrecht, met onderwerpen die belangrijk zijn voor ondernemers en ondernemingen en geschreven in een taal die studenten in het hbo begrijpen, dus niet de taal van de jurist of de wetenschapper. Een boek dat hoofdzaken van bijzaken scheidt. Dat boek kon ik niet vinden, dus zocht ik contact met Noordhoff en vroeg of ik zo'n boek niet zelf mocht schrijven.

Op een soortgelijke manier meldde Loes zich in 2011 bij Noordhoff. Ze was net begonnen als docent Recht bij een opleiding op Avans Hogeschool in Den Bosch. Op de boekenlijst stond een boek waar zij niet zo tevreden mee was. Er werd geschreven in omvangrijke alinea's en het taalgebruik was lastig te volgen voor studenten die het vak recht slechts als bijvak hadden. Bij de zoektocht naar een ander boek kwam ze uit bij *Praktisch Bedrijfsrecht* (toen de tweede druk). Wel was wetgeving veranderd en moest Loes steeds uitleggen aan studenten dat die nieuwe wetgeving dat ene zinnetje in het boek had ingehaald. Ze nam contact op met Noordhoff om te vragen wanneer een nieuwe druk zou komen, en omdat ze wat tips had voor die nieuwe druk.

Ik besloot contact te zoeken met Loes en dat mondde uit in een uitnodiging om mee te schrijven aan het boek. Zo geschiedde bij de derde druk voor het eerst, en nu schrijven we samen aan alweer de zesde druk. Naar alle tevredenheid. We hebben dezelfde opvattingen over onderwijs op het hbo en vullen elkaar prima aan. Samen maken we *Praktisch Bedrijfsrecht* iedere keer scherper, actueler en beter van opzet. De moraal van dit verhaal. Stuur af en toe eens een mailtje naar een auteur of uitgever. Voor je het weet mag je jezelf (co)auteur noemen van een goed gelezen studieboek.

Voor deze zesde druk zijn alle hoofdstukken opnieuw kritisch doorgenomen en waar nodig verbeterd. Deze druk kent bijvoorbeeld voor het eerst een inleidend hoofdstuk over de beginselen van het recht en is de recent ingevoerde Omgevingswet opgenomen. Daarnaast is het gedeelte over algemene voorwaarden uitgebreid en is er meer aandacht voor kopen op

afstand. We zijn ook nog scherper gaan letten op de praktische toepassing; de praktijk is het uitgangspunt en niet de theorie. Daarom sluiten we ieder hoofdstuk nu ook af met een praktijkoefening, die altijd gekoppeld is aan de eigen beleavingswereld van de student. Hoe makkelijker de student zich kan identificeren met wat er geschreven is, hoe beter de theorie beklijft. Daarnaast zijn uiteraard de webartikelen, voorbeelden en casussen geactualiseerd.

Mede dankzij de hulp van een aantal mensen is dit boek tot stand gekomen. Het gaat te ver om iedereen te bedanken, maar een speciaal woord van dank gaat uit naar advocaat mr. Mijntje Jansen-van Beek van Hermanides Advocaten in Eindhoven voor het nakijken en meedenken. Verder heeft mr. Leonard Bijlsma van VDT Advocaten in Tilburg feedback gegeven op inhoud en vorm. Ook willen we alle docenten bedanken die het boek voorschrijven aan hun studenten en de moeite hebben genomen om ons te wijzen op verbeteringen. Blijf dat vooral doen! Dit kan via de uitgever of direct bij ons. Tot slot willen we alle studenten bedanken die ons ieder jaar weer – gevraagd en ongevraagd – feedback geven op het boek. Daar steken we misschien nog wel het meest van op.

Om de leesbaarheid van deze uitgave te verbeteren is ervoor gekozen om steeds de mannelijke voornaamwoorden hij en zijn te gebruiken. Uiteraard kan daarvoor ook steeds zij en haar gelezen worden, of andere voornaamwoorden waarmee iemand zich beter geïdentificeerd voelt.

Joris Fiers
Loes van Oosterhout

Den Bosch, najaar 2024

Serie Praktisch Recht

Praktisch Arbeidsrecht
Praktisch Bedrijfsrecht
Praktisch Bestuursrecht
Praktisch Bestuursprocesrecht
Praktisch Burgerlijk Procesrecht
Praktisch Consumentenrecht
Praktisch Europees Recht
Praktisch Fiscaalrecht
Praktisch Gezondheidsrecht
Praktisch Goederenrecht
Praktisch Internationaal recht
Praktisch Jeugdrecht
Praktisch Omgevingsrecht
Praktisch Ondernemingsrecht
Praktisch Personen- en Familierecht
Praktisch Staatsrecht
Praktisch Straf(proces)recht
Praktisch Verbintenissenrecht

Inhoudsopgave

Studiewijzer 9

1	Inleiding in het recht	11
1.1	Wat is recht?	12
1.2	Rechtsbronnen	15
1.3	Rechterlijke macht	17
	Samenvatting	19
	Vragen en opdrachten	20
2	Rechtsvormen	23
2.1	Ondernemingsrecht	25
2.2	Eenmanszaak	26
2.3	Personenvennootschappen	28
2.4	Kapitaalvennootschappen	33
2.5	Overige rechtsvormen	38
2.6	Overzicht rechtsvormen	39
	Samenvatting	40
	Vragen en opdrachten	41
3	Omgeving	45
3.1	Omgevingsbeleid	47
3.2	Omgevingsplan	50
3.3	Omgevingsvergunning	54
3.4	Huur	60
	Samenvatting	63
	Vragen en opdrachten	64
4	Overeenkomst	69
4.1	Totstandkomingsvereisten	71
4.2	Handelingsonbekwaamheid	76
4.3	Wilsgebreken	77
4.4	Inhoud overeenkomst	80
4.5	Algemene voorwaarden	82
4.6	Niet-nakoming	83
	Samenvatting	89
	Vragen en opdrachten	90

5	Koopovereenkomst	95
5.1	Koop	97
5.2	Eigendomsoverdracht	100
5.3	Conformiteit	104
	Samenvatting	110
	Vragen en opdrachten	111
6	Onrechtmatige daad	115
6.1	Wettelijke aansprakelijkheid	117
6.2	Vereisten onrechtmatige daad	117
6.3	Rechtvaardigingsgronden	128
	Samenvatting	130
	Vragen en opdrachten	131
7	Productaansprakelijkheid	135
7.1	Risicoaansprakelijkheid	137
7.2	Vereisten productaansprakelijkheid	137
7.3	Producent	145
7.4	Toch geen aansprakelijkheid	146
	Samenvatting	149
	Vragen en opdrachten	150
8	Personeel	153
8.1	Arbeid en arbeidsovereenkomst	155
8.2	Rechten en verplichtingen	158
8.3	Aansprakelijkheid werkgever	163
8.4	Beëindiging arbeidsovereenkomst	168
	Samenvatting	174
	Vragen en opdrachten	175
9	Bescherming consument en concurrent	179
9.1	Kartelvorming en misbruik van machtspositie	181
9.2	Oneerlijke handelspraktijken	189
9.3	Reclame	191
9.4	Privacy	195
	Samenvatting	199
	Vragen en opdrachten	200
10	Intellectuele eigendom	205
10.1	Octrooirecht	207
10.2	Auteursrecht	212
10.3	Merkenrecht	216
10.4	Handelsnaamrecht	221
	Samenvatting	224
	Vragen en opdrachten	225

11	Faillissement	229
11.1	Belangrijke aspecten van het faillissement	231
11.2	Faillissementspauliana	236
11.3	Volgorde van vorderingen	238
11.4	Einde van faillissement	242
11.5	Surseance van betaling	243
	Samenvatting	244
	Vragen en opdrachten	245
12	Personen- en familierecht	249
12.1	Huwelijk	251
12.2	Scheiding	255
12.3	Overlijden	258
	Samenvatting	265
	Vragen en opdrachten	266
13	Internationale overeenkomst	271
13.1	Internationaal privaatrecht	273
13.2	Bevoegde rechter	276
13.3	Toepasselijk recht	280
13.4	Weens Koopverdrag	283
	Samenvatting	288
	Vragen en opdrachten	289
14	Internationale handel	293
14.1	Incoterms	295
14.2	Vervoer	299
14.3	Tussenpersonen	303
14.4	Internationale betalingen	306
	Samenvatting	311
	Vragen en opdrachten	312

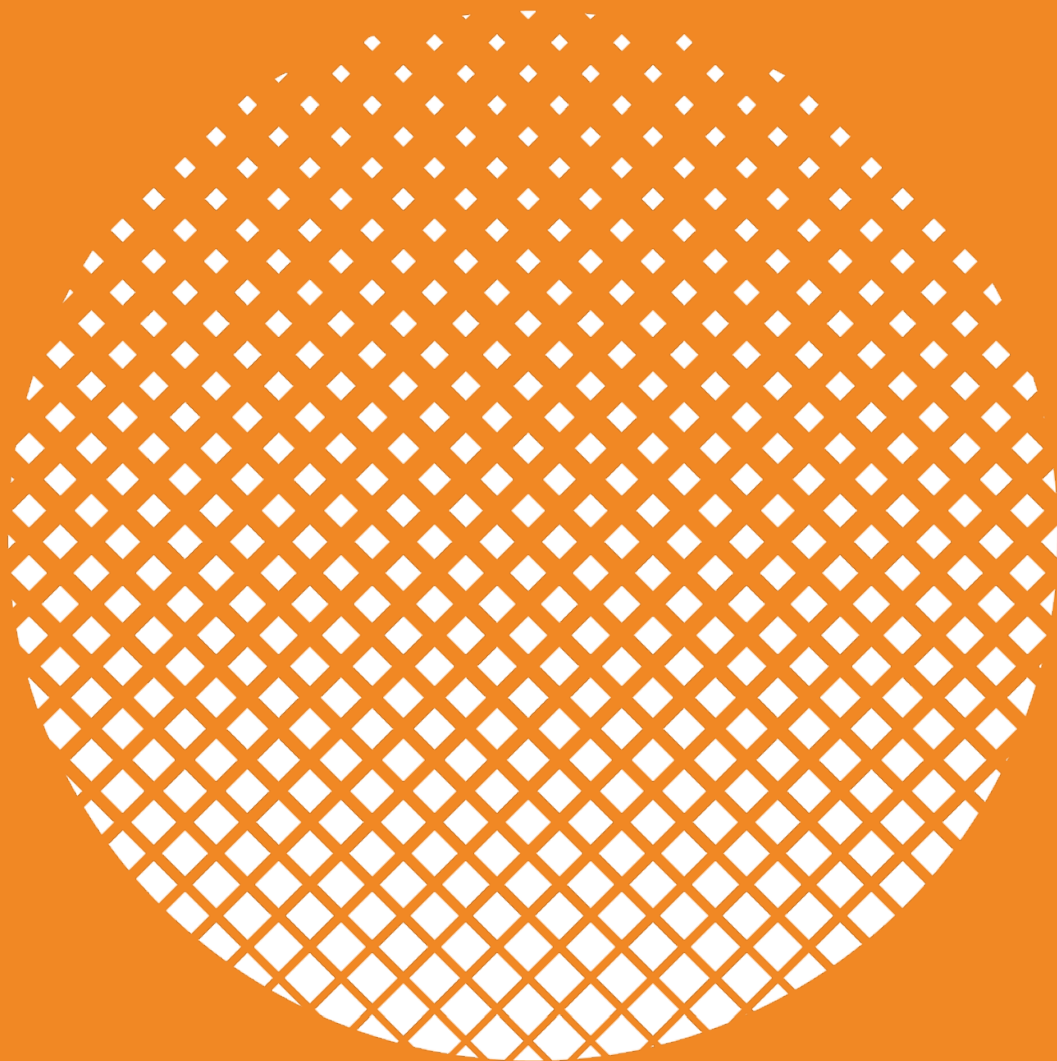
Register	315
----------	-----

Studiewijzer

Ieder hoofdstuk begint met een voorbeeld dat rechtstreeks aansluit bij de persoonlijke belevingswereld van de student. De theorie wordt vervolgens via praktijkvoorbeelden, krantenartikelen en casuïstiek uitgelegd. Aan het eind volgt steeds de koppeling naar de latere beroepspraktijk in de studie-eindvragen. Door middel van veel (tussen)vragen krijgt de student de kans om voor zichzelf te toetsen of hij de stof begrepen heeft. Ieder hoofdstuk sluiten we af met een praktijkoefening. Het is onze overtuiging dat de student, door middel van deze aan zijn belevingswereld ontleende oefening, grondiger het recht in duikt en dat het beter beklijft. Op studiemeester, het digitale leerplatform van Noordhoff, vindt de student de antwoorden op de tussen- en eindvragen plus extra studiemateriaal.

Het is goed om te melden dat we bij het schrijven altijd uitgaan van de wetgeving zoals deze geldt op het moment waarop het manuscript wordt ingeleverd. Wij speculeren dus niet op mogelijke wetwijzigingen, ook niet als het al in een regeerakkoord staat en zelfs niet als het al bij de Eerste Kamer ligt. In het verleden hebben we dat wel eens anders gedaan, met een druk tot gevolg waarin wetgeving was opgenomen die alsnog niet is ingevoerd. Dat willen we voorkomen, dus we wachten tot het wetgevingsproces is afgerond. Dit betekent wel – omdat er vaak nog minimaal een halfjaar zit tussen het inleveren van het manuscript en de daadwerkelijke uitgave – dat wetgeving soms al verouderd is voordat het boek in de winkel ligt. Omdat de gemiddelde druk een jaar of vier meegaat, wordt dat risico groter naarmate de tijd verstrijkt. Daarom is het noodzakelijk dat de docent en/of student zelf altijd alert is op wijzigingen in wetgeving, bijvoorbeeld door www.wetten.nl te raadplegen.

Dit boek is geschreven voor hbo-studenten aan een commerciële, (bedrijfs) economische, bedrijfskundige of managementopleiding. Deze studenten hebben algemene juridische kennis over bedrijven en hun omgeving nodig en geen specifieke. Straks in het bedrijfsleven, als ze met een ondernemer of cliënt aan tafel zitten, moeten ze weten waar het over gaat. Wetenschappelijke kennis van het recht is daarvoor niet nodig. Sterker nog: een goede professional weet wanneer hij een specialist (accountant, jurist, fiscalist, enzovoort) moet inschakelen. Deze uitgave kan worden gebruikt in zowel de propedeuse, de hoofdfase als de afstudeerfase van de genoemde studies.

Inleiding in het recht

In *Praktisch Bedrijfsrecht* ligt de focus op – de titel zegt het al – de rechtsgebieden die voor een bedrijf het meest van belang zijn of waar een ondernemer het meeste mee te maken krijgt. Maar om goed te begrijpen waar bedrijfsrecht over gaat is enige kennis over het recht in algemene zin essentieel. Wat is recht eigenlijk? Waar komen wetten vandaan? Hoe zit het Nederlandse rechtssysteem in elkaar? Daarom starten we met een korte introductie in het recht.

1

- 1.1 Wat is recht? 12
- 1.2 Rechtsbronnen 15
- 1.3 Rechterlijke macht 17

1.1 Wat is recht?

Samenleven is niet altijd makkelijk. Je hebt te maken met verschillende individuen, met verschillende karakters, ideeën of belangen. Dat geldt al op een relatief kleine schaal, bijvoorbeeld in een gezin, in een vrienden- of vriendinnengroep of in een klas. Maar het wordt nog ingewikkelder op grotere schaal in een dorp, stad of land. Om te voorkomen dat het in de samenleving een chaos wordt, moeten regels worden opgesteld. In die regels staat dan wat wel en wat niet mag én wat er moet gebeuren als regels toch worden overtreden. Het geheel van al die regels die de samenleving ordenen wordt vervolgens het recht genoemd.

Recht

Om een beter overzicht te krijgen in dat complexe geheel van regels kan het recht worden onderverdeeld in verschillende rechtsgebieden. Op de eerste plaats is er een onderverdeling in twee 'hoofdrechtsgebieden', namelijk publiekrecht en het privaatrecht. Onder het publiekrecht vallen de regels die gelden tussen burgers en de overheid of bedrijven en de overheid. De overheid is in het publiekrecht dus altijd een partij. Het privaatrecht regelt daarentegen de relatie tussen burgers onderling, tussen bedrijven onderling en tussen burgers en bedrijven.

Rechtsgebieden

Publiekrecht

Privaatrecht

Deze twee 'hoofdrechtsgebieden' zijn vervolgens zelf ook weer onder te verdelen in verschillende 'subrechtsgebieden'.

In het publiekrecht onderscheiden we onder andere:

- 1 staatsrecht
- 2 bestuursrecht
- 3 strafrecht

Binnen het privaatrecht onderscheiden we onder andere de volgende rechtsgebieden:

- 4 ondernemingsrecht
- 5 verbintenissenrecht
- 6 intellectuele eigendomsrecht
- 7 personen- en familierecht
- 8 internationaal handelsrecht

Ad 1 Staatsrecht

Trias politica

In Nederland kennen we, in ieder geval deels, een trias politica, oftewel een scheiding van machten. Er is een onderscheid in de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht. Deze drie machten mogen niet bij dezelfde persoon of hetzelfde orgaan liggen. Het staatsrecht geeft regels die hier betrekking op hebben, die gaan over onze staatsinrichting. Het gaat over hoe de overheid is samengesteld, op welke manier overheidsorganen besluiten kunnen nemen en bij wie ze daarover verantwoording moeten afleggen. Voorbeelden van overheidsorganen zijn het parlement, de

regering, Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten, Gemeenteraad en het College van B&W.

Ad 2 Bestuursrecht

In het bestuursrecht staan besluiten van de overheid centraal. De overheid heeft namelijk in onze trias politica veel macht gekregen. Door middel van een omgevingsplan kan bijvoorbeeld voor jaren worden vastgelegd welke activiteit op een bepaalde plek is toegestaan (en welke niet), door het weigeren om een vergunning te verlenen kan een ondernemer worden beperkt in zijn activiteiten, en door het opleggen van een belastingaanslag heeft een bedrijf minder investeringsmogelijkheden. Het bestuursrecht regelt dat de overheid op een goede en rechtvaardige manier, zonder partijdigheid, met die macht omgaat.

Ad 3 Strafrecht

Strafrecht gaat over handelingen en gedragingen waar iedereen zich aan moet houden. Dit rechtsgebied bevat dus de strafbare feiten in Nederland en welke straffen (sancties) in alle redelijkheid kunnen worden opgelegd aan daders van die strafbare feiten.

VOORBEELD | Fietsend appen (1)

Elena checkt op haar fiets naar school nog snel even haar rooster. Helaas ziet ze de politieagent over het hoofd, die haar dan ook meteen op de bon slingert.

Het op de fiets in de hand hebben van je mobiele telefoon is strafbaar gesteld in art. 61a van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens. Dat is onderdeel van het strafrecht.

Ad 4 Ondernemingsrecht

Ondernemingsrecht houdt zich, zoals de naam al aangeeft, bezig met ondernemingen en bedrijven. Het geeft regels met betrekking tot de organisatie, inrichting en risico's van die ondernemingen. Denk bijvoorbeeld aan de verschillende rechtsvormen, verdeling van aandelen en aansprakelijkheid van bestuurders.

Ad 5 Verbintenissenrecht

Een verbintenis kan worden omschreven als een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking tussen meerdere personen of organisaties waarbij beide partijen verplichtingen zijn aangegaan ten opzichte van elkaar óf die hebben verkregen. Wat daarmee bedoeld wordt blijkt het beste uit de onderverdeling die in het verbintenissenrecht zelf weer te maken is:

a Overeenkomstenrecht

Dit rechtsgebied, ook wel contractenrecht genoemd, geeft regels die gelden voor het aangaan en nakomen van overeenkomsten. Wanneer

is er sprake van een overeenkomst, onder welke voorwaarden kan een overeenkomst worden beëindigd en wanneer is er recht op schadevergoeding?

b Onrechtmatige daad

Een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking kan ook ontstaan zonder een overeenkomst. Bijvoorbeeld als iemand vanwege een ongelukje schade toebrengt aan een ander, zoals in het verkeer vaak voorkomt. Als aan een aantal vereisten is voldaan kan een verplichting tot schadevergoeding ontstaan en dat heet dan een onrechtmatige daad.

VOORBEELD | Fietsend appen (2)

Elena checkt op haar fiets naar school nog snel even haar rooster. Helaas ziet ze de politieagent over het hoofd, en rijdt met haar fiets tegen de deur van de politieauto aan. Ze kan een boete tegemoet zien, én een aansprakelijkstelling voor de schade aan de auto.

In dit voorbeeld komen het strafrecht en verbintenissenrecht samen. Elena pleegt een strafbaar feit en een onrechtmatige daad waarvoor ze aansprakelijk is.

c Arbeidsrecht

Een specifieke overeenkomst, die erg van belang is als het gaat om organisaties en bedrijven, is de arbeidsovereenkomst. Omdat er grote belangen zijn gekoppeld aan de relatie tussen werkgever en werknemer zijn er veel specifieke regels opgesteld, samen te brengen onder de noemer arbeidsrecht, die betrekking hebben op die relatie.

Ad 6 Intellectuele eigendomsrecht

Bij intellectueel eigendom gaat het om het eigenaarschap van creatieve uitingen. Denk daarbij aan teksten, muziek, foto's en uitvindingen. Deze uitingen mogen niet zonder toestemming van de maker of bedenker worden gebruikt. Bij het intellectueel eigendomsrecht kan onder andere gedacht worden aan octrooirecht, auteursrecht en het merkenrecht.

Ad 7 Personen- en familierecht

Personen- en familierecht omvat de regels betreffende de verhoudingen binnen families. Met name het erfrecht en huwelijksvermogensrecht zijn hierbij van belang. Wat moet er gebeuren met het vermogen van iemand die komt te overlijden en wat moet er gebeuren met het vermogen bij een echtscheiding?

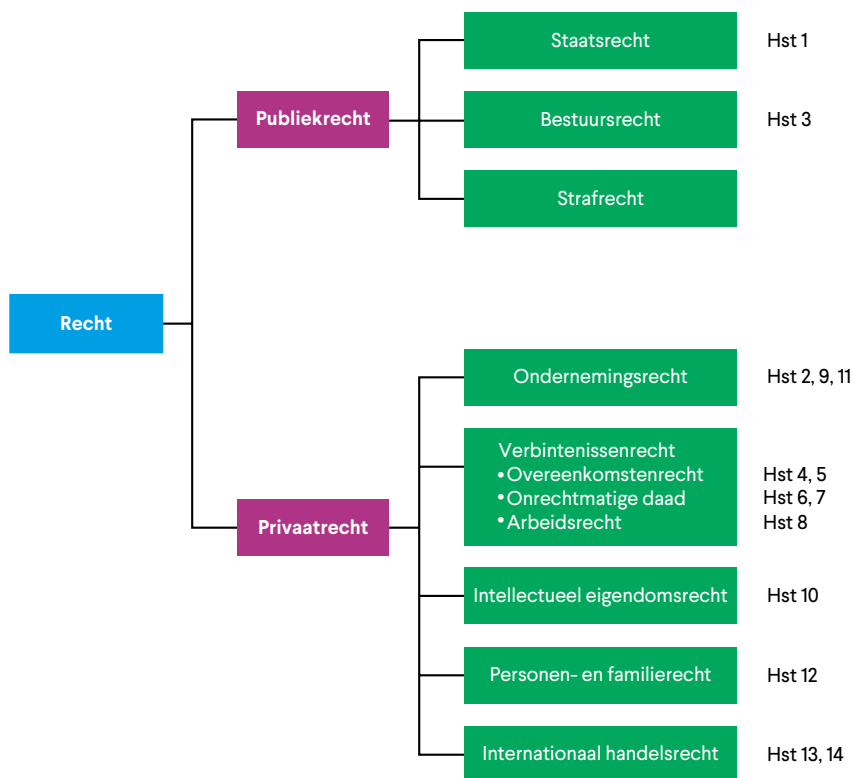
Ad 8 Internationaal handelsrecht

Omdat ondernemen zich vaak niet beperkt tot de landsgrenzen is het goed dat er ook tussen landen afspraken zijn gemaakt. Bijvoorbeeld met

betrekking tot wat er moet gebeuren als een buitenlandse contractspartij de rekening niet betaalt of goederen niet levert of er tijdens internationaal transport iets fout gaat. Dit soort afspraken vallen onder het internationaal handelsrecht.

Deze onderverdeling in verschillende rechtsgebieden is niet volledig, maar in het kader van het hoofdthema van dit boek (bedrijfsrecht), moet dit voldoende inzicht geven. Samenvattend en schematisch ziet dat er dan als volgt uit, waarbij tevens wordt aangegeven welk rechtsgebied in welk hoofdstuk aan bod komt.

Figuur 1.1
Overzicht
rechtsvormen
en rechts-
gebieden

1.2 Rechtsbronnen

Rechtsbronnen

Het recht, en dus al deze rechtsgebieden, ontstaat niet vanzelf, het komt ergens uit voort. De oorsprong van het recht is gelegen in rechtsbronnen en we kennen er vier:

- 1 wetten
- 2 verdragen
- 3 gewoonterecht
- 4 jurisprudentie

Wetten

Wetten zijn geschreven rechtsregels, waarin door een bevoegd gezag bepaalde rechten of plichten zijn opgesteld. Wetten zijn er in soorten en maten. Op landelijk niveau kun je bijvoorbeeld denken aan de Grondwet, het Burgerlijk Wetboek of het Wetboek van Strafrecht. Deze komen in Nederland tot stand overeenkomstig de democratische rechtsorde die we hier kennen. Meestal begint de vorming van een wet op een ministerie, waarna het besproken wordt in de regering. Als de ministers akkoord zijn met het voorstel gaat de conceptwet, nadat de indiener advies heeft ingewonnen bij de Raad van State, naar de Tweede Kamer en na instemming ook nog naar de Eerste Kamer. Als ook daar een meerderheid voor de wet is volgt ondertekening door de Koning en gaat de wet in. Wetten die deze procedure doorlopen worden wetten in formele zin genoemd.

Wetten in
formele zin

NOS.NL 23 JANUARI 2024

Eerste Kamer stemt met duidelijke meerderheid in met spreidingswet

Zoals verwacht heeft de Eerste Kamer met een duidelijke meerderheid de spreidingswet aangenomen. In een hoofdelijke stemming schaarden 43 van de 70 aanwezige senatoren zich achter het voorstel van demissionair staatssecretaris Van der Burg van Justitie om asielzoekers beter over de gemeenten in Nederland te verdelen. In het uiterste geval is daarbij dwang mogelijk. Over de wet wordt al tijden gepraat. De Tweede Kamer ging er vorig jaar oktober mee akkoord, maar tot vorige week leek het heel spannend te worden of ook de Eerste Kamer de wet zou steunen. Maar nadat de VVD (de partij van Van der Burg) in de senaat had bekendgemaakt unaniem vóór te stemmen, was duidelijk dat de spreidingswet het zou halen.

Wetten in
materiële zin

Daarnaast kent Nederland ook wetten in materiële zin. Dat zijn ook geschreven rechtsregels, maar deze zijn niet in een procedure langs de Tweede en Eerste Kamer gegaan. Voorbeelden van wetten in materiële zin zijn:

1 Algemene maatregel van bestuur

Een Algemene maatregel van bestuur (amvb) is een besluit van de voltallige regering. Het is dus een wet die om gelding te verkrijgen wel door de ministers moet worden goedgekeurd, maar niet ook nog door de Tweede en Eerste Kamer. Een advies van de Raad van State is verplicht.

2 Ministeriële regeling

Waar bij een amvb de regering als geheel een besluit neemt, is het ook mogelijk, vaak bij een uitwerking van een amvb, dat een individuele minister regels vaststelt. Dat gebeurt dan in een ministeriële regeling.

3 Provinciale Verordening

Een provincie kan in een verordening regels stellen die specifiek in die provincie gelden. Meestal gaat het dan om regels in het kader van ruimtelijke ordening.

Amvb

4 Gemeentelijke Verordening

Vergelijkbaar met de provincie kan ook een gemeente regels opstellen die alleen in die gemeente gelden. Een bekend voorbeeld is het omgevingsplan (voorheen bekend als het bestemmingsplan).

Verdragen

Verdrag

In een sterk geglobaliseerde wereld met dagelijkse internationale handel, ontkom je er niet aan om afspraken te maken met andere landen. Nederland heeft dat op verschillende manieren gedaan. Door lid te worden van de Europese Unie bijvoorbeeld, maar ook door met diverse andere landen verdragen te sluiten. Een verdrag is dus een overeenkomst tussen twee of meerdere landen.

De verplichting tot naleving van internationaal recht is vastgelegd in de Grondwet, waarin staat dat bepalingen uit verdragen verbindende kracht hebben jegens burgers en rechtspersonen nadat zij zijn bekendgemaakt. Bekende (handels)verdragen zijn het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Klimaatverdrag, Weens Koopverdrag en het Europees Octrooiverdrag.

Gewoonterecht

Naast op schrift gestelde (internationale) regels, is er ook nog recht dat nergens vastligt, maar van generatie op generatie wordt doorgegeven. Dit soort ongeschreven recht wordt ook wel gewoonterecht genoemd en kwam vroeger veel vaker voor dan nu. Tegenwoordig is, vanwege de onduidelijkheid en de daaruit voortvloeiende rechtsongelijkheid, veel van het oude gewoonterecht omgezet in wetgeving.

Jurisprudentie

Rechter

Jurisprudentie

Ook al komen wetten en verdragen tot stand na een zorgvuldig proces, en wordt er lang en intensief nagedacht over de formuleringen, dan nog kunnen er verschillen van mening ontstaan over de betekenis van een regel. Daarnaast is het natuurlijk ook goed mogelijk dat de regel volkomen duidelijk is, maar dat iemand er zich niet aan houdt. In zulke gevallen is er in onze trias politica een onafhankelijke rechter die de wetten, verdragen en het gewoonterecht bestudeert en op basis daarvan een uitspraak doet. Alle uitspraken van rechters bij elkaar wordt jurisprudentie (oftewel rechtspraak) genoemd en die vormen zelf ook weer een rechtsbron.

1.3 Rechterlijke macht

In Nederland kennen we verschillende rechters die rechtspreken. In het strafrecht en privaatrecht kom je in eerste instantie bij de kantonrechter of de rechtbank terecht, afhankelijk van de zwaarte van het vergrijp of geschil. Ben je het niet eens met de uitspraak van deze rechter, dan kun je in hoger

beroep bij het gerechtshof. Ben je het ook daar niet eens met de beslissing van de rechter, dan kun je nog in cassatie bij de Hoge Raad.

VOORBEELD | Fietsend appen (3)

Elena uit het vorige voorbeeld besluit de boete netjes te betalen, maar dan is het geld op. Na vele aanmaningen van de verzekeringsmaatschappij van de auto krijgt ze een dagvaarding om te verschijnen voor de rechter.

In dit voorbeeld gaat het om een privaatrechtelijk geschil en zal Elena, afhankelijk van de hoogte van de schadeclaim bij de kantonrechter of de rechtbank moeten verschijnen.

Bezwaar

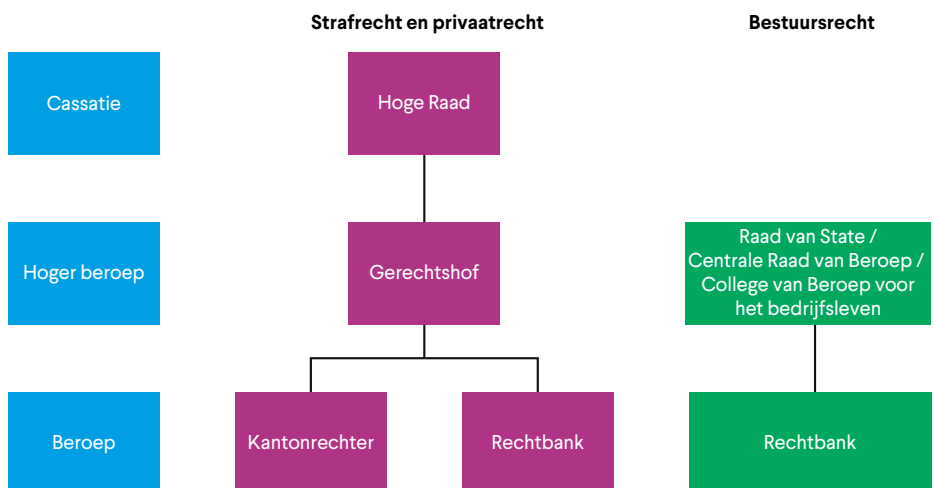
In het bestuursrecht verloopt de procedure anders. Ben je het niet eens met een besluit van een bestuursorgaan, dan dien je eerst bezwaar in bij dat bestuursorgaan. Mocht je het weer niet eens zijn met het besluit, dan kom je in eerste aanleg ook bij de rechtbank terecht.

Beroep

Komt de bestuursrechter tot een uitspraak waar je het niet mee eens bent, dan kun je afhankelijk van het soort geschil nog in beroep bij de Centrale Raad van Beroep (als het gaat om studiefinanciering, sociaal zekerheids- en ambtenarenrecht), het College van Beroep voor het bedrijfsleven (als het gaat om mededingings-, telecommunicatie- of financieel toezichtsrecht) of de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (overig bestuursrecht).

Samenvattend ziet de organisatie van de rechterlijke macht er dan uit als in figuur 1.2.

Figuur 1.2
Rechterlijke instanties

Samenvatting

- Recht is het geheel van alle regels die de samenleving ordenen.
 - Het recht is onder te verdelen in verschillende rechtsgebieden. Het belangrijkste onderscheid is dat tussen publiek recht (waar altijd de overheid bij betrokken is) en het privaatrecht (waar het gaat tussen burgers en bedrijven onderling).
 - Het recht kent vier rechtsbronnen, namelijk wetten, verdragen, gewoonterecht en jurisprudentie.
 - Wetten zijn geschreven rechtsregels, waarin door een bevoegd gezag bepaalde rechten of plichten zijn opgesteld. Wetten kunnen op verschillende manieren tot stand komen, bijvoorbeeld door regering met instemming van Tweede en Eerste Kamer, door de regering alleen, door een individuele minister, door een provincie of door een gemeente.
 - Verdragen zijn afspraken tussen twee of meerdere landen.
 - Gewoonterecht bestaat uit ongeschreven (internationale) regels.
 - Jurisprudentie omvat alle uitspraken van alle rechters.
 - In Nederland kennen we in het straf- en privaatrecht:
 - kantonrechters
 - de rechtbank
 - het gerechtshof
 - de Hoge Raad
- En in het bestuursrecht:
- de bestuursrechter
 - de Centrale Raad van Beroep, het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State

Vragen en opdrachten

Praktijkoefening

- 1.1 Je staat er versteld van op hoeveel plekken het recht in ons dagelijkse leven een rol speelt. Meestal op de achtergrond, zonder dat je het in de gaten hebt. En soms in grote letters op de voorpagina van de krant.
 - a Pak een landelijk of regionaal dagblad en lees hem van voor tot achter door. Bestudeer zowel het internationale, als het landelijke als het regionale nieuws, analyseer de artikelen en scan ze op de rol van het recht.
 - b Categoriseer de artikelen die met het recht te maken hebben in de verschillende in dit hoofdstuk genoemde rechtsgebieden en geef aan waarom je het artikel plaatst bij het gekozen rechtsgebied.